

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle Suomen ja Yhdysvaltojen väliillä tehdyn puolustusyhteistyösopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/36586/2023

Senaatti-konserni kiittää mahdollisuudesta lausua esitysluonnoksesta. Tämä lausuma on Senaatti-konsernin yhteinen ja sen laatimiseen on osallistunut tarvittavilta osin molempien liikelaitosten henkilöstöä. Liikelaitokset esittävät seuraavat huomiot lausunnolla olevaan hallituksen esitysluonnokseen.

1. Puolustuskiinteistöt on valtion liikelaitos, joka toimii Senaatti-kiinteistöjen tytärliikelaitoksena ja vastaa puolustushallinnon kiinteistöistä, niiden ylläpidosta ja palveluiden järjestämisestä kaikissa turvallisuustilanteissa. Puolustuskiinteistöjen toimintaa sääntelee mm. liikelaitoslaki (2010/1062) ja laki Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä (2020/1018). Hallituksen esitysluonnoksen yleisperusteluissa on tunnistettu Puolustuskiinteistöjen rooli myös puolustusyhteistyösopimuksen täytäntöönpanossa kiinteistöjen, tilojen ja niihin liittyvien palvelujen osalta, mutta valtiotoimijoiden keskinäiset roolit ovat jäsentymättömät.
2. Hallituksen esitysluonnoksen perusteluissa olisi täsmennettävä, mikä on liikelaitosten ja erityisesti Puolustuskiinteistöjen rooli, tehtävät ja sopimuskumppani ensinnä Yhdysvaltojen joukkojen itselleen toteuttamien hankkeiden osalta, toisekseen Yhdysvaltojen joukkojen ja Puolustusvoimien yhteiseen käyttöön toteutettavien hankkeiden osalta ja kolmanneksi Yhdysvaltojen joukoille tuotettavien palvelujen osalta.
3. On huomattava, että Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä (2020/1018) annetun lain 2 § ja liikelaitoslain (2010/1062) 2 § eivät nyky muodossaan mahdollista laajamittaisia investointeja tai palveluja suoraan USA:n joukoille tai sopimustoimittajille. Liikelaitoslain 2 § mahdollistaa palvelujen tarjoamisen muille kuin em. säännöksissä mainituille asiakkaille vain vähäisessä määrin. Mainittuihin lakeihin ei ole hallituksen esitysluonnoksessa esitetty muutoksia, mutta on selvää, että myös liikelaitoksia koskevaan lainsäädäntöön tehtävät muutokset tulevat olemaan välttämättömiä hankkeiden ja palveluiden tarkoituksenmukaiseksi toteuttamiseksi sellaisilla alueilla, joilla toimii Yhdysvaltojen tai muiden NATO-maiden joukkoja ja/tai sopimustoimittajia.
4. Yleisellä tasolla toteamme, että puolustusyhteistyösopimus sisältää yleisluontoisuudestaan johtuen kiinteistöihin liittyvien kustannusvastuiden osalta paljon aukkoja, joihin hallituksen esitysluonnos ei nyky muodossaan vastaa.
5. Liikelaitokset eivät saa suoraa rahoitusta valtion talousarviosta, vaan kiinteistövarallisuuden hoitamisesta ja hallinnoimisesta liikelaitoksille aiheutuvat kokonaiskustannukset on voitava kattaa palveluista perittävillä vastikkeilla. Puolustusyhteistyösopimus sisältää kuitenkin USA:n joukkojen hyväksi monia rajoituksia, joiden perusteella kustannuksia ei kaikissa tilanteissa voida osoittaa USA:n joukoille. Hallituksen esityksessä olisi täsmennettävä, että mikäli esimerkiksi USA:n joukkojen toteuttamista rakennushankkeista, tällaisten rakennusten puutteista tai elinkaarikustannuksista taikka USA:n joukkojen käytöstä aiheutuneista ympäristövahingoista syntyy liikelaitoksille kustannuksia, joita ei

- puolustusyhteistyösopimuksen perusteella voida periä USA:n joukoilta, on tällaiset kustannukset toissijaisesti voitava osoittaa Puolustusvoimille tai Rajavartiolaitokselle.
6. Hallituksen esitysluonnoksen henkilöstövaikutusten arvioinnissa ei ole huomioitu vaikutuksia Senaatti-konsernin liikelaitoksiin. Esityksessä olisi huomioitava, että Senaatti-konsernin liikelaitoksen, Puolustuskiinteistöjen, on varauduttava uuden tyyppisen asiakkaan palvelemiseen ja luomaan uusia käytänteitä ja toimintamalleja tähän. Lisäksi infrastruktuurin rakentamisen mittavuudesta riippuen uudet kansainväliset asiakkuudet saattavat edellyttää useiden henkilötyövuosien lisätarpeen rakennushankkeiden toteuttamiseen.
 7. Puolustusyhteistyösopimuksen artiklan 5 perusteella liikelaitosten taseisiin voi puolustusyhteistyösopimuksen kautta muodostua uutta hallinnoitavaa kiinteistöomaisuutta myös USA:n joukkojen rakentamana tai rakennuttamana. Koska USA:n joukoista ei muodostu kiinteistöjen omistajaa, Yhdysvallat siirtää rakentamalla muodostuvan omaisuuden liikelaitokselle heti, kun molemmat osapuolet ovat hyväksyneet hankkeen valmiiksi ja vastaanotettavaksi. Kiinteistöistä ja niiden käytöstä aiheutuvien kustannusten osalta puolustusyhteistyösopimuksen 3 artiklan 8 kohdan mukaisesti USA:n joukot vastaavat niiden yksinomaiseen käyttöön annettujen liitteessä lueteltujen sovittujen tilojen ja alueiden rakennus- ja kehittämiskustannuksista sekä käyttö- ja ylläpitokustannuksista, jollei osapuolten välisellä erillisellä järjestelyllä tai kansainvälisellä sopimuksella toisin määrätä. Vastaavasti 3 artiklan 9 kohdan mukaan Puolustusvoimien kanssa yhteisessä käytössä olevien sovittujen tilojen ja alueiden kustannuksista vastaa kumpikin osapuoli käyttönsä mukaisessa suhteessa.
 8. Puolustusyhteistyösopimuksessa ei ole huomioitu USA:n joukkojen rakennuttamien ja Puolustuskiinteistöille siirtämien rakennusten ja rakennelmien mahdollisia elinkaarikustannuksia, kuten käytöstä poiston jälkeisiä purkukustannuksia. Hallituksen esityksessä olisi täsmennettävä, miten elinkaarikustannuksista sovitaan Puolustuskiinteistöjen ja Puolustusvoimien tai mahdollisuuksien mukaan USA:n joukkojen välillä.
 9. Puolustusyhteistyösopimuksen artiklan 7 kohdan mukaan USA:n joukkojen toteuttamia tai niiden puolesta toteutettavia hankkeita koskevat tekniset vaatimukset ja rakennusstandardit vastaavat osapuolten vaatimuksia ja standardeja. USA:n joukot kuulevat Suomen toimivaltaisia viranomaisia. Hallituksen esitysluonnoksessa tai puolustusyhteistyösopimuksessa ei ole kuitenkaan otettu kantaa siihen, miten toimitaan mahdollisten vaatimusten ja rakennusstandardien ristiriitatilanteissa. Kun USA:n käyttö aikanaan loppuu tai USA:n joukkojen toteuttama kohde muutoin siirtyy Puolustuskiinteistöille, syntyy Puolustuskiinteistöille kiinteistönomistajan vastuu kohteesta ja sen ominaisuuksista suhteessa kohteen käyttäjiin. Hallituksen esitysluonnoksessa ei ole huomioitu mahdollisia rakennusvirheiden tai puutteiden kustannuksia, vastuunjakoa ja niiden rahoittamista.
 10. Puolustusyhteistyösopimuksen artiklan 10 kohdan mukaan USA:n joukkojen rakennushankkeet rahoitetaan USA:n säädösten ja määräysten mukaisesti. Puolustusyhteistyösopimuksen mukaan USA:n joukot eivät maksa vuokraa, vaan hallituksen esitysluonnoksen mukaan investointikustannukset peritään pääsääntöisesti kertasuorituksena. Hallituksen esitysluonnoksen taloudellisten vaikutusten arvioinnissa on esitetty, että milloin rakennushanke toteutetaan USA:n joukkojen ja Puolustusvoimien yhteisiin tarpeisiin, olisi tarkoituksenmukaista, että investoinnin takaisinmaksu myös Puolustusvoimien osalta tapahtuisi yhtenevästi USA:n joukkojen kustannusvastuiden kanssa. Senaatti-konsernin liikelaitokset eivät yhdy hallituksen esitysluonnoksen näkemykseen, että valtion vuokrakäsikirjan mukaisesta pääsäännöstä poikkeamista siten, että Puolustusvoimien osuus investoinnin kustannuksista perittäisiin USA:n säädösten ja määräysten

12.5.2024

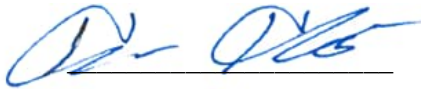
Sivu 3(3)

mukaisesti, voitaisiin pitää tarkoituksenmukaisena silloinkaan, kun rakennushanke tulee osittain USA:n joukkojen ja osittain Puolustusvoimien käyttöön.

11. Puolustusyhteistyösopimuksen artiklan 11 kohdan mukaan Suomen toimeenpanija helpottaa USA:n joukkojen tämän artiklan mukaisia toimia hankkimalla Suomessa tarvittavat luvat tällaisia USA:n joukkojen tekemiä tai niiden puolesta tehtäviä rakennus-, muutos- ja korjaustöitä varten. Sopimuksen mukaan luvat myönnetään USA:n joukoille, USA:n sopimustoimittajille ja suomalaisille sopimustoimittajille maksutta. Hallituksen esitysluonnoksessa ei oteta kantaa siihen, miten maksuttomuus käytännössä toteutetaan ts. jättävätkö lupaviranomaiset, milloin hanke lupaa ylipäätään edellyttää, maksut perimättä ja jäävätkö luvan hakemisesta syntyvät konsultti- ja suunnittelukustannukset Suomen toimeenpanijalle. Liikelaitoksille luvan hakemisesta aiheutuvat kokonaiskustannukset on voitava kattaa palveluista perittävillä vastikkeilla. Milloin Puolustuskiinteistöt kiinteistönomistajana hankkii luvat USA:n joukkojen tekemiä tai niiden puolesta tehtäviä rakennus-, muutos- ja korjaustöitä varten, tulee Puolustusvoimille osoittaa tätä varten riittävä rahoitus, jotta Puolustuskiinteistöt voi periä syntyneet kustannukset Puolustusvoimilta.

Senaatti-kiinteistöjen ja Puolustuskiinteistöjen puolesta

12.5.2024 Helsingissä

Tomi Flink, juristi